

Rekomendacje Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego. **Zastosowanie lewonorgestrelu w antykoncepcji awaryjnej**

The use of levonorgestrel for emergency contraception
– recommendations of the Polish Gynecological Society

Zastosowanie lewonorgestrelu w antykoncepcji awaryjnej – Rekomendacje Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego

Zespół Ekspertów :

Agata Karowicz-Bilińska
Tomasz Niemiec
Ewa Nowak-Markwitz
Przemysław Oszukowski
Ryszard Poręba
Marek Spaczyński

Antykoncepcja awaryjna

Antykoncepcja awaryjna polega na zastosowaniu po odbytym stosunku płciowym leku lub wkładki wewnątrzmacicznej w celu uniknięcia niepożądanego ciąży. Podaje się leki hormonalne, do których zaliczamy wysokodawkowe dwuskładnikowe tabletki antykoncepcyjne lub lewonorgestrel (LNG).

Takie postępowanie pozwala uniknąć od 50% do 80% niepożądanych ciąży. Mechanizm działania leków hormonalnych opiera się na zablokowaniu lub opóźnieniu piku LH, jeśli preparaty zostaną zastosowane, co najmniej 2 dni przed owulacją. Nie ma dowodów na to, że leki hormonalne są skuteczne w prewencji implantacji. Taką właściwość mają wkładki domaciczne z lewonorgestrellem lub bez, które także są stosowane, jako metody antykoncepcji awaryjnej. Są to najbardziej skuteczne metody, przy pomocy których można uniknąć do 98% niechcianej ciąży.

Lewonorgestrel jest lekiem hormonalnym najczęściej używanym w antykoncepcji awaryjnej. Oryginalna metoda została opisana w 1970 roku. Pacjentki otrzymywały dwukrotnie co 12 godzin tabletki zawierające 50µg etynyloestradiolu i 0,5mg lewonorgestrelu. Kilka lat później zastosowano sam LNG w dawce 0,75mg również podawany dwukrotnie, co 12 godzin. W 2002 roku wykazano, że pojedyncza dawka LNG jest tak samo skuteczna jak dawka powtórzona.

Lewonorgestrel – mechanizm działania po jednorazowym podaniu

Podanie LNG wywiera bezpośredni efekt na rozwój pęcherzyka dominującego w jajniku. Rozwój pęcherzyka może zostać zahamowany lub nie dochodzi do jego pęknięcia.

W cyklu miesięczkowym istnieje ściśle określony czas, kiedy kobieta może zajść w ciążę. Zapłodnienie jest najbardziej prawdopodobne po stosunku odbytym w ciągu 5 dni poprzedzających owulację oraz w dniu owulacji. Po 24 godzinach po owulacji oocyt ulega gwałtownej degradacji i zapłodnienie nie jest możliwe. Plemniki mogą przeżyć w narządach rozrodczych kobiety przez 5 do 6 dni. Precyzyjne określenie momentu owulacji za pomocą prostych metod jest zwykle niemożliwe. U każdej kobiety mogą istnieć także duże rozbieżności czasu we w kolejnych cyklach. Wykazano również, że niezgodność pomiędzy objawami owulacji obserwowanymi przez kobiety a rzeczywistym momentem jajczkowania potwierdzonym w badaniach hormonalnych może sięgać kilku dni. Powyższe fakty wskazują, że praktyczne zastosowanie hormonalnej antykoncepcji awaryjnej powinno być brane pod uwagę w każdym momencie cyklu miesięczkowego, jeśli kobieta odbyła stosunek bez zabezpieczenia.

Rekomendacje PTG. Zastosowanie lewonorgestrelu w antykoncepcji awaryjnej.

Po dokonanej owulacji LNG nie wywiera wpływu na procesy zachodzące w narządach płciowych. Po jednorazowym podaniu leku nie wykazano zaburzeń w transporcie jajowodowym, zmian w morfologii i receptywności endometrium oraz w funkcjonowaniu już ukształtowanego ciałka żółtego. Nie obserwowano zaburzeń także w procesie implantacji zarodka w macicy i rozwoju płodu, jeśli dojdzie do ciąży po podaniu LNG. Lewonorgestrel nie wywiera także bezpośredniego działania na funkcje plemników.

Efektywność lewonorgestrelu w antykoncepcji awaryjnej

Skuteczność LNG stosowanego w antykoncepcji awaryjnej zależy od tego w jakim momencie cyklu jajnikowego podano lek oraz od czasu, jaki upłynął od odbytego stosunku do przyjęcia leku.

Największą skuteczność LNG wykazuje, jeśli zostanie podany przed dniem owulacji. Wynosi ona 90%, jeśli lek podano zaraz po stosunku i tylko 16%, jeśli lek podano 72 godziny po stosunku. W dniu owulacji jego skuteczność jest znacznie niższa. Wynosi 49%, jeśli lek podano natychmiast i 8%, jeśli przyjęcie LNG nastąpiło 72 godziny po stosunku. Po dokonanej owulacji podanie LNG nie ma wpływu na możliwość zapłodnienia. Kobiety otyłe mają większe ryzyko zajścia w ciążę po podaniu LNG w porównaniu do kobiet szczupłych.

Stosowanie LNG w antykoncepcji awaryjnej

Należy podać jednorazowo 1,5mg lewonorgestrelu jak najrybciej po stosunku odbytym bez zabezpieczenia. W czasie jednego cyklu można podać LNG dowolną ilość razy. Brak jest danych precyzujących odstęp czasu, w jakim takie postępowanie może być wdrożone. LNG może być podawany także razem z lekami stosowanymi w prewencji zakażenia HIV. Jeżeli LNG zastosowano jako antykoncepcję awaryjną z powodu pominięcia dwuskładnikowej hormonalnej tabletki antykoncepcyjnej, to należy kontynuować przyjmowanie leków do skończenia opakowania.

Działania uboczne po podaniu lewonorgestrelu

Najczęściej obserwuje się nudności (20%), bóle głowy (11%) oraz wymioty (1%). Jeśli wymioty nastąpiły w ciągu 2 godzin po podaniu leku, należy podać kolejną jego dawkę. U około 15% kobiet mogą występować plamienia po podaniu LNG. Kolejne krwawienie miesięczne u większości leczonych pojawia się w przewidzianym terminie (80%), jednak może dojść do przyspieszenia krwawienia (o 1-2 dni) lub jego opóźnienia (do nawet 7 dni). Zależy to od tego, w jakiej fazie cyklu podano LNG. Nie wykazano wpływu LNG na powstawanie ciąż ektopowych.

Przeciwwskazania do stosowania LNG w antykoncepcji awaryjnej

Nie ma medycznych przeciwwskazań do podania LNG w antykoncepcji awaryjnej. LNG przechodzi do mleka matki, jednak jego stężenie jest niskie i może być stosowany u kobiet karmiących.

Rekomendacje PTG do stosowania lewonorgestrelu w antykoncepcji awaryjnej

- Antykoncepcja awaryjna przy użyciu 1,5mg lewonorgestrelu jest bezpieczną metodą uniknięcia niepożądanego ciąży po stosunku odbytym bez zabezpieczenia.
- Można ją zastosować w każdej fazie cyklu miesięczkowego.
- Skuteczność LNG została potwierdzona po jego podaniu w ciągu 72 godzin po stosunku. Jednak należy pamiętać, że spodziewany efekt antykoncepcyjny jego działania zależy przede wszystkim od fazy cyklu miesięczkowego, w której został podany.
- Wszystkie kobiety, które zgłaszają się po antykoncepcję awaryjną powinny otrzymać profesjonalną poradę dotyczącą dalszego zapobiegania ciąży.